

MVŠO

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLMOUC

PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

Právní skutečnosti obecně

Jednotlivé občanskoprávní vztahy vznikají, mění se a zanikají na základě různých právních skutečností. Právními skutečnostmi jsou tedy takové skutečnosti, se kterými právní řád spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností. Právně významnou skutečností mohou být:

- skutečnosti spočívající v určitém chování subjektů práva (ať již ve volném chování nebo v chování nezávislém na vůli subjektu, tzv. právní události), nebo
- konstitutivní rozhodnutí státních orgánů (soudů, obcí apod.)

Právní skutečnosti obecně

- Právní skutečnosti se mohou dělit do několika skupin podle různých kritérií. Základní dělení právních skutečností je na tzv. subjektivní právní skutečnosti a objektivní právní skutečnosti, a to podle uplatnění volního lidského chování na jejich formování. Subjektivní právní skutečnosti tvoří lidské chování. Jsou závislé na lidské vůli a dále se dělí na:
 - a) chování právem aprobované (dovolené):
 - chování s úmyslem působit právní účinky (zejména právní jednání a rozhodnutí státních orgánů)
 - chování bez úmyslu působit právní účinky (zejména vytvoření autorského díla, vytvoření věci apod.)
 - b) chování právem reprobované (nedovolené) – tj. projevy vůle v rozporu s objektivním právem – protiprávní jednání

Právní jednání

- Právní jednání **vyvolává právní následky**, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran (§ 545).
- **Právně lze jednat:**
 - konáním,
 - opomenutím;
 - může se tak stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit.
- Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.

Právní jednání

- Právní jednání má své pojmové znaky a náležitosti. Nedostatek pojmových znaků má za následek, že právní jednání vůbec nevznikne (jakoby neexistovalo), v případě nedostatku náležitostí pak dojde k neplatnosti takového právního jednání.
- O právní jednání tedy vůbec nejde, chybí-li vůle jednající osoby nebo nebyla-li zjevně projevována vážná vůle.
- Právní jednání není učiněno vážně (opravdově) tehdy, je-li podle objektivních okolností konkrétního případu zřejmé, že jednající nechtěl svým projevem vůle způsobit právní následky, které s takovým projevem vůle normy občanského práva spojují

Právní jednání

- O právní jednání nejde ani v případě, kdy nelze pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem. Projev je nesrozumitelný, jestliže jednající nedosáhl – vadným slovním nebo jiným zprostředkováním – jasného vyjádření této vůle.
- Nesrozumitelný je projev vůle tehdy, jestliže nelze zjistit ani výkladem, co jím mělo být vyjádřeno.

Právní jednání

- Právní jednání je neurčité tehdy, je-li vyjádření projevu sice srozumitelné, ale jeho obsah je neurčitý.
- Jazykové vyjádření právního jednání lze vykládat prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního jednání).
Interpretace obsahu právního jednání soudem však nemůže v žádném případě nahrazovat či měnit již učiněné projevy vůle (použití zákonných výkladových pravidel směřuje vždy pouze k tomu, aby obsah právního jednání vyjádřeného slovy, které osoba učinila, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době, kdy bylo jednání činěno).

Zdánlivé právní jednání

- chybí-li vůle jednající osoby
- nebyla-li zjevně projevěna vážná vůle
- nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem

Zdánlivé právní jednání

- byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo PJ od počátku
- k zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží (jako by nebylo, § 554)
- X Neplatné právní jednání (viz dále)

Výklad právních jednání (555 a násl.)

- Právní jednání se **posuzuje podle svého obsahu** (ne podle názvu nebo označení) -> má-li být určitým PJ zastřeno jiné PJ, posoudí se podle jeho pravé povahy
- Co je **vyjádřeno slovy nebo jinak** => vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět.

x Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.

- Při výkladu projevu vůle se přihlédne k **praxi** zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, **co** právnímu jednání **předcházelo**, i k tomu, jak strany **následně daly najevo**, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají.

Výklad právních jednání (555 a násl.)

- Připouští-li použitý **výraz různý výklad**, vyloží se v pochybnostech **k tíži toho, kdo výrazu použil jako první**.
- V právním styku **s podnikatelem** se k výrazu připouštějícímu různý výklad přisoudí význam, jaký má v takovém styku **pravidelně**.
- V právním styku **podnikatelů** se přihlíží k **obchodním zvyklostem** zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon.

Forma právních jednání (559)

- Každý má právo zvolit si pro právní jednání **libovolnou formu**,
 - není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo
 - zákonem.
- **písemnou formu** ze zákona vyžaduje právní jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší -> jedná-li více osob, vyžadují se jejich projevy na téže listině
- k platnosti PJ učiněného v písemné formě se vyžaduje **podpis jednajícího**

Forma právních jednání (559)

- Vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah PJ změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě
- Vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah PJ změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevyklučuje

Právní jednání vůči nepřítomné osobě

- Právní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle **dojde**

X zmaří-li vědomě druhá strana dojití, platí, že řádně došlo.

- PJ nepůsobí vůči osobě, kt. **není plně svéprávná**, dříve, než projev vůle dojde jejímu zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi x sleduje-li PJ jen právní výhodu, působí PJ od okamžiku, kdy je učiněno vůči této osobě

Právní jednání vůči nepřítomné osobě

- **Odvolání projevu vůle -> § 572**
- **Domněnka doby dojití -> § 573**

Neplatnost právních jednání

- **Zásada:** na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné (při jeho výkladu)
- má-li neplatné PJ náležitosti jiného PJ, kt. je platné, platí toto jiné PJ, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby
- chyby v psaní nebo v počtech -> § 578

Neplatnost právních jednání

- způsobil-li někdo neplatnost PJ:
 - nemá právo namítnout neplatnost, nebo uplatnit z neplatného PJ pro sebe výhodu (tzv. námitka neplatnosti)
 - nahradí škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla

Důvody neplatnosti

- Neplatné je právní jednání, které:
 - se přičí dobrým mravům
 - odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje
 - pokud má být podle něho plněno něco nemožného (např. modré z nebe)

Důvody neplatnosti

- Není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá. Neplatné je i právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat.
- Není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí.

Omyl

- Jednal-li někdo v omylu o **rozhodující okolnosti** a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.
- omyl o **vedlejší okolnosti**, kterou ani strany neprohlásily za rozhodující -> platné PJ + přiměřená náhrada škody
- omyl vyvolaný **lstí** -> neplatné PJ, třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti

Pohrůžka tělesného nebo duševního násilí (bezprávná výhrůžka)

- Osoba, která byla k právnímu jednání přinucena hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí i k osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho důvodnou obavu, má právo namítnout (dovolat se) neplatnost právního jednání.
- Mezi podmínky bezprávné výhrůžky patří zejména její intenzita – musí jít o výhrůžku takového druhu a takové intenzity, aby podle okolností a povahy konkrétního případu u toho, vůči komu jí bylo použito, vzbudila důvodnou bázeň a výhrůžka musí být adresována tomu, jehož právní jednání se vynucuje, nebo osobám jemu blízkým (není bezprávnou výhrůžkou, pokud věřitel např. řekne dlužníkovi „No teda jestli mi to nevrátíš, tak já tě fakt asi zabiju!“).

Následky neplatnosti (586 a násl.)

1) Relativní neplatnost

a) Je-li neplatnost právního jednání stanovena na **ochranu zájmu určité osoby**, může vznést námitku neplatnosti **jen tato osoba**.

- **Nenamítne-li** oprávněná osoba neplatnost právního jednání -> považuje se **právní jednání za platné**.

Následky neplatnosti

2) Absolutní neplatnost

- Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které:
 - a) se zjevně přičí dobrým mravům,
 - b) odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek;
 - c) nebo když právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

-> preference relativní neplatnosti před neplatností absolutní

Relativní neúčinnost

- Zkracuje-li PJ dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka, není vůči věřiteli právně účinné.
- Neúčinnost PJ dlužníka se zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno PJ dlužníka -> odpůrčí žaloba

Právní události (600)

- zákon stanoví, která práva a které povinnosti vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností **nezávislých** na vůli osoby; takový následek může určit rovněž ujednání stran
- Např. úmrtí, protiprávní stav, povodeň

VÝZNAM ČASU, PROMLČENÍ, PREKLUZE

Význam času

- Čas je významnou právní skutečností, která může působit vznik, změnu nebo zánik právních vztahů.
- nabývá-li se právo nebo vzniká-li povinnost v určitý den -> nabude se nebo vznikne počátkem toho dne (v 0:00:00 hod.)
- X zaniká-li právo nebo povinnost v určitý den, zanikne koncem toho dne (v 23:59:59 hod.)

Význam času

- práva a povinnosti zaniknou uplynutím doby, na kterou byly omezeny
- změna v osobě věřitele nebo dlužníka nemá vliv na běh doby nebo lhůty
- doba x lhůta
- Má-li se právo vykonat nebo povinnost splnit v určitý den nebo do určitého dne, vyžaduje se, aby se tak stalo v obvyklou denní dobu (např. otevírací doba obchodu), ledaže něco jiného plyne ze zvyklostí, ze zavedené praxe stran, popřípadě ze zvláštních okolností případu.

Počítání času

- Lhůta nebo doba **určená podle dnů** *počíná* dnem, který následuje po skutečnosti rozhodné pro její počátek.
 - *Např. dne 5.10.2013 si dlužník půjčí peníze na tři dny – lhůta začne běžet 6.10., má vrátit 8.10.2013.*
- Konec lhůty nebo doby **určené podle týdnů, měsíců nebo let** připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se lhůta nebo doba počítá.
 - *Např. dne 5.10.2013 si dlužník půjčí peníze na měsíc – má vrátit 5.11.2013.*
- Není-li takový den v posledním měsíci, případně konec lhůty nebo doby na poslední den měsíce.
 - *Např. dne 31.10.2013 si dlužník půjčí peníze na měsíc – má vrátit 30.11.2013.*

Počítání času

- **Polovinou měsíce** se rozumí patnáct dnů a středem měsíce jeho patnáctý den.
- Je-li lhůta nebo doba určena na jeden nebo více měsíců a část měsíce, počítá se část měsíce naposled.
- **Případne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty pracovní den nejbližší následující.**
- Lhůta nebo doba určená v kratších časových jednotkách, než jsou dny, se počítá od okamžiku, kdy začne, do okamžiku, kdy skončí.

Promlčení

- Nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě -> promlčí se a dlužník není povinen plnit. Plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil.

=> promlčí se právo, nikoliv nárok

- K promlčení soud přihlédne, jen namítne-li dlužník, že je právo promlčeno.
- Promlčecí lhůta obecně trvá tři roky (další výjimky).

Promlčení

- **promlčují se všechna práva s výjimkou případů stanovených zákonem ->**
 - a) v případě práva na život, důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené v těchto případech
 - b) právo na výživné se nepromlčuje, práva na jedn. opětující se plnění však promlčení podléhají
 - c) nepromlčuje se vlastnické právo, ani právo domáhat se rozdělení společné věci, právo na zřízení nezbytné cesty a právo na vykoupení reálného břemene

Promlčení

- Nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit. **Plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil.**
- K promlčení soud přihlédne, jen namítne-li dlužník, že je právo promlčeno.
- promlčecí lhůta začne běžet od okamžiku, kdy právo mohlo být poprvé s úspěchem uplatněno u soudu (*actio nata*)
- obecná délka promlčecí lhůty -> 3 roky (§ 629)

Prekluze

- Nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, **zanikne** jen v případech stanovených zákonem výslovně.
- K zániku práva soud **přihlédne, i když to dlužník nenamítne.**
- např. uplatnění nároku z odpovědnosti za vady

Děkuji za pozornost!